

14.12.2011

Dnro 4148/4/10

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuoja

Esittelijä: Esittelijäneuvos Riitta Länsisyrjä

KIRKKOON LIITTYMINEN VERKKOPALVELUN KAUTTA

1

KANTELU

Arvostelette kantelukirjelmässänne sitä, että viranomaiset mahdollistivat menettelyn, jossa kirkkoon liittymisen voi suorittaa Internetissä "napin painalluksella" ilman, että liittyjän henkilöllisyyttä tarkistetaan. Katsotte, että henkilötietolain noudattamisesta ja yksityiselämän suojasta vastaava viranomainen, kantelunne mukaan maistraatti, ei valvo riittävästi vastuualueettaan.

2

SELVITYS

Kirjoituksenne johdosta on tänne hankittu Suomen evankelis-luterilaisen kirkon Kirkkohallituksen selvitys, joka oheistetaan tähän vastaukseen tiedoksenne jäljennöksenä.

Kirkkohallituksen selvityksen mukaan liitykirkkoon.fi-palvelu avattiin kesäkuussa 2009. Palvelun tavoitteena on helpottaa kirkkoon liittymistä ja sivut sisältävät kirkon jäsenyyttä ja itse palvelua koskevan tietopaketin lisäksi sähköisen liittymislomakkeen.

Sähköisessä liittymislomakkeessa kysytään henkilön yksilöintitietojen ja yhteystietojen lisäksi muun muassa tietoja aiemmin suoritetusta kasteesta, rippikoulun käymisestä ja konfirmaatiosta. Samalla kysytään myös tapaa, jolla ilmoituslomakkeen täyttänyt henkilö haluaa, että seurakunta on häneen yhteydessä. Tiedot tallennetaan salatussa yhteydessä ja tallennuksessa käytetään ssl-suojasta.

Sähköisesti täytetty lomake postitetaan Kirkkohallituksen toimesta siihen seurakuntaan, johon henkilö ilmoittamansa kotikunnan ja osoitetietojensa mukaan liittyy. Seurakuntia on ohjeistettu siten, että nämä tarkistavat liittyjän henkilötiedot väestötietojärjestelmästä. Ohjeen mukaan seurakunnan tulee myös olla välittömästi yhteydessä liittyjään tämän lomakkeessa toivomalla tavalla. Vaikka kyseessä ei sinänsä ole liittymistahdonilmaisun tarkistus, vaan seurakunnalta kiinnostuksen ilmaiseminen liittyjää kohtaan, yhteydenoton yhteydessä mahdollinen erheellinen tahdonmuodostus tai tieto lomakkeen väärinkäytöstä tulee Kirkkohallituksen selvityksen mukaan ilmi.

Jos liittyjä on aiemmin kastettu ja rippikoulun käynyt, liittymispäivänä pidetään sitä päivää, kun seurakunta on todennut, että jäseneksi ottamisen edellytykset täyttyvät. Liittymispäivänä voi tällöin olla jopa päivä, jona liittymislomake on saapunut seurakuntaan.

Selvityksessä todetaan edelleen, että uskonnolliseen yhdyskuntaan kuulumisen perustuu ihmisen vakaumukseen ja on osoitus sitoutumisesta oman yhteisön tärkeinä pitämiin uskontotuuksiin ja arvoihin. Siten kirkkoon liittymisen tulee perustua henkilön omaan tahdonilmaisuun, mistä syystä liittymisilmoi-

tuksen alkuperäisyydelle ja eheydelle tulee asettaa erityistä painoarvoa. Ottaen huomioon kirkon omassa lainsäädännössä säädetty kirkkoon liittymismenettely sekä seurakunnille annettu ohjeistus yhteydenotosta liittymisilmoituksen tehneeseen henkilöön, ei palvelun Kirkkohallituksen mielestä voida katsoa olevan ristiriidassa lainsäädännön tai edellä todetun tavoitteen kanssa. Myös väärinkäytöksen riskiä on Kirkkohallituksen mielestä pidettävä vähäisenä.

Tavoitteena on myös, että palvelua kehitetään osaksi kirkon yhteistä jäsentietojärjestelmää, jolloin mukaan tulee myös vahvan tunnistautumisen elementti.

3

RATKAISU

Kirkkolain (1054/1993) 1 luvun 3 §:n mukaan kirkon jäseneksi otetaan kasteessa. Kirkkojärjestyksessä määrätään, miten jo kastettu henkilö otetaan kirkon jäseneksi. Lisäksi kirkon jäseneksi liittymisestä ja eroamisesta on voimassa, mitä uskonnonvapauslaissa (453/2003) säädetään. Alle kaksitoistavuotias lapsi voidaan liittää kirkon jäseneksi, jos hänen vanhempansa tai huoltajansa on kirkon jäsen ja jos lapsen jäsenyydestä on sovittu tai päätetty uskonnonvapauslain 3 §:ssä säädetyllä tavalla.

Uskonnonvapauslain 4 §:n 1 momentin mukaan henkilön, joka tahtoo liittyä uskonnollisen yhdyskunnan jäseneksi, tulee ilmoittaa siitä yhdyskunnalle. Pykälän 3 momentin mukaan uskonnollisen yhdyskunnan tulee välittömästi ilmoittaa yhdyskunnan jäseneksi otetut ja yhdyskunnalle eroamisilmoituksen tehneet henkilöt väestötietojärjestelmään. Ilmoituksen tulee sisältää henkilön täydellinen nimi, syntymäaika tai henkilötunnus sekä liittymis- tai eroamispäivä. Ilmoitus väestötietojärjestelmään voidaan tehdä kirjallisesti taikka tietoliikenneyhteyksin tai muutoin konekielellisesti. Maistraatin, jonka toimialueella henkilöllä on kotikunta tai väestökirjanpitokunta, on viipymättä talletettava väestötietojärjestelmään tieto uskonnolliseen yhdyskuntaan liittymisestä tai siitä eroamisesta ja toimitettava uskonnollisesta yhdyskunnasta eronneelle vahvistus eroamisesta.

Kirkkoon liittymistä koskevan ilmoituksen muotoa koskevat säännökset tulevat hallintolaista ja sähköisestä asiointista viranomaistoiminnassa annetusta laista (jäljempänä asiointilaki), joita noudatetaan kirkkolain 25 luvun 5 §:n mukaisesti käsiteltäessä hallintoasiaa kirkollisissa viranomaisissa, ellei kirkkolaista muuta johdu.

Hallintolain 16 §:ssä säädetään vireillepanon muodollisista vaatimuksista. Hakemuksesta tulee ilmetä hakijan nimi ja yhteystiedot. Nämä vaatimukset koskevat myös sähköistä asiakirjaa. Hallintolain 19 §:n mukaan asia on yleensä pantava vireille kirjallisesti. Kirjallisen vireillepanon edellytyksen täyttää asiointilain 9 §:n 1 momentin mukaan sähköinen asiakirja. Sen sijaan hallintolaissa ei edellytetä, että vireillepanoasiakirja on allekirjoitettu. Myöskään uskonnonvapauslaissa tai väestötietolaissa ei ole säädetty, että ilmoitus kirkkoon liittymisestä tulisi allekirjoittaa. Hallintolain asiakirjan täydentämistä koskevan 22 §:n 2 momentin mukaan voidaan kuitenkin edellyttää asiakirjan allekirjoittamista, jos asiakirjassa ei ole tietoja lähettäjistä ja asiakirjan alkuperäisyyttä ja eheyttä on syytä epäillä.

Kuten selvityksestä ilmenee, kirkkoon liittymistä koskevan päätöksen tekee ensi kädessä asianomaisen seurakunnan kirkkoherra. Jos kirkkoherra ei suostu kirkkoon liittymistä koskevaan pyyntöön, hänen on annettava asia kirkkoneuvoston tai seurakuntaneuvoston ratkaistavaksi. Päätöstä kirkkoon liittymisestä ei tehdä rekisteriviranomaisessa eli maistraatissa. Näin ollen evankelis-luterilaisen kirkon toimielinten on varmistuttava hallintolain ja asiointilain säännösten noudattamisesta hyväksyessään liittymisilmoituksen evankelis-luterilaiseen kirkkoon.

Selvityksen mukaan sähköiset ilmoitukset käsitellään seurakunnissa. Ennen kirkkoon liittymisen hyväksymistä otetaan asianomaiseen henkilöön yhteyttä hänen toivomallaan tavalla. Tässä ei ole selvityksen mukaan kysymys kuitenkaan hallintolain 22 §:n 2 momentissa tai asiointilain 9 §:n 1 momentissa tarkoitettusta ilmoituksen eheyden tai alkuperäisyyden tarkastamisesta vaan uskonnolliseen yhdyskuntaan kuulumisen luonteesta johtuva menettely. Tämä menettely kuitenkin myös varmistaa asiakirjan eheyden ja alkuperäisyyden.

Näin ollen katson, ettei kantelunne johdosta ole osoitettu viranomaisten menetelleen lainvastaisesti tai laiminlyöneen velvollisuuttaan.

Kantelunne ei anna aihetta toimenpiteisiini.

Totean vielä, että apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin on 31.10.2011 antamassaan päätöksessä kirkosta eroamista koskevan maistraatin menettelyn osalta muun muassa todennut seuraavaa:

Lainsäätäjän tarkoitukseen sähköisen asioinnin sujuvuudesta ja joutuisuudesta sekä edellä esitetyt rekisteröidyn oikeusturvaan ja hyvän hallinnon takeisiin perustuvat syyt puoltavat vahvasti sitä, että ilman painavaa syytä ei eroakirkosta.fi -sivuston kautta saapuneiden asiakirjojen alkuperäisyyttä tule säännönmukaisesti asettaa kyseenalaiseksi ja vaatia aina täydentämään sähköisesti vireille tullutta asiakirjaa allekirjoituksella, maistraattien oman sähköisen lomakkeen käyttöä tai eroakirkosta.fi -sivuston lomakkeen lähettämistä omasta sähköpostiosoitteesta. Myöskään se seikka, että viesti on lähetetty toisen henkilön sähköpostista tai sähköpostista, jolle on luotu muu kuin henkilön nimen sisältämä osoite ei voi säännönmukaisesti olla peruste epäillä asiakirjan alkuperäisyyttä.

Asia on kuitenkin toisin, mikäli eroakirkosta.fi palvelun kautta lähetetyllä lomakkeella annettujen tietojen virheellisyyden tai ristiriitaisuuden perusteella on aihetta epäillä, että lomakkeen olisi lähettänyt muu henkilö kuin uskonnollisesta yhdyskunnasta eroava itse eikä lähettäjällä ole myöskään siihen asianmukaista valtuutusta. Tällöin on lain mukaan varmistuttava asiakirjan alkuperästä. Sama koskee sähköpostitse lähetettyjä eroamisilmoituksia.